

Opmerking: Bodemdaling heeft een negatief effect op de waterdoelen, maar het remmen van bodemdaling door bv peilen op te zetten heeft ook negatieve effecten op de waterdoelen.

Antwoord: Klopt, het opzetten van peilen kan bijvoorbeeld leiden tot toename van de kans op wateroverlast. Er moet een afweging worden gemaakt tussen alle belangen die het waterbeheer raken.

Opmerking: Het Rijk heeft belang bij remmen bodemdaling ivm de doelstellingen uit het Klimaatakkoord. Het Rijk doet ook de landelijke zoetwaterverdeling bij droogte (toename watervraag veenweide). Het Rijk heeft dus belang én instrument. Moet en kan het Rijk dan ook duidelijker keuzes maken?

Antwoord: We moeten ons inderdaad houden aan het Klimaatakkoord. Primair is het Rijk daarvoor aan zet. In de Omgevingswet staat dit echter niet expliciet benoemd, daarom is dit niet meegenomen in beschrijving van de wettelijke taken. Het Rijk heeft eerder met 'Water en bodem sturend' wel keuzes gemaakt, maar die worden nu weer afgezwakt.

Opmerking: De karikaturen 'functie volgt peil' en 'peil volgt functie' helpen weinig of niet bij de integrale afweging waar een waterschap voor staat. Doen ook geen recht aan wat daadwerkelijk in de beleidskaders van de diverse waterschappen staat.

Antwoord: Dat klopt, het zijn handige quotes om een bepaalde denkrichting te duiden maar die quotes doen geen recht aan de complexiteit van het vraagstuk.

Vraag: ik vroeg me af waarom een 'evenwichtige toedeling van functies' enkel bij gemeente en niet de provincie en Rijk staat. Een aantal functies (bv. een natuurstructuur, maar ook vele anderen) leent zich niet voor enkel afweging binnen individuele gemeentegrenzen.

Antwoord: De opdracht om te zorgen voor evenwichtige toedeling van functies aan locaties is toebedeeld aan de gemeente, om vorm te geven in het Omgevingsplan. De provincie heeft de bevoegdheid om het provinciale belang te laten doorwerken in het gemeentelijke omgevingsplan. Op deze manier kan de provincie ervoor zorgen dat belangen die niet direct spelen voor de gemeente maar wel raken aan de evenwichtige toedeling van functies aan locaties ook worden meegenomen. Maar de verdeling is dus in eerste instantie aan de gemeente.

Vraag: Provincie Utrecht overweegt een nieuwe functie hoogwaterlandbouw/veenlandbouw te maken waarin je wat makkelijker peilen kan verhogen. Hoe verhoudt zich dat tot de rol van de gemeente in het evenwichtig toedelen van functies aan locaties?

Antwoord: Als de provincie een nieuwe functie wil laten meewegen moet daarop gestuurd worden. Dat kan de provincie bijvoorbeeld doen door middel van instructieregels voor het Omgevingsplan van gemeenten. Er zijn twee vormen voor instructieregels vanuit provincies: 1. Meegeven belangenafweging voor de toedeling van functies aan locaties en 2. Directief toewijzen van een bepaalde functie op een bepaalde locatie. De eerste variant biedt de gemeente nog enige afwegingsruimte, de tweede variant niet.

Opmerking: Water en bodem is niet sturend, maar is veranderd in "rekening houden met" volgens een brief aan de Tweede Kamer.

Antwoord: De stelligheid van Water en Bodem Sturend is door het nieuwe kabinet afgezwakt. Het principe staat echter nog steeds. Wel is er meer ruimte voor eigen invulling door verschillende overheden.

Vraag: In de praktijk is vaak niet de vraag of een functie nog mogelijk is bij een kleinere drooglegging, maar gaat het om het voortzetten van de huidige bedrijfsvoering binnen een functie versus die aan (moeten) passen op een kleinere drooglegging. Wiens 'probleem' is dat en speelt het waterschap daar een rol in?

Antwoord: In een geval als dit kan de agrarische functie gewoon in stand blijven. Het waterschap kan besluiten het peil te verhogen, mits het waterschap kan onderbouwen dat de agrarische functie dan nog steeds uitgevoerd kan worden. Als dat leidt tot schade (bijvoorbeeld inkomstenverlies voor de boer) dan betekent dat wel potentieel een nadeelcompensatievraagstuk. Het waterschap kan in zo'n geval dus het peilbesluit opzetten en zich voorbereiden op een nadeelcompensatievraag van de boer. De boer zal de bedrijfsvoering dan wel moeten aanpassen.

Vraag: Eerder werd de mogelijkheid van een provinciale instructieregel genoemd. Er is ook de 'zachtere' manier door in beleid op te schrijven dat een provincie (of het Rijk) verwacht dat waterschappen iets op een bepaalde manier doen. Kun je het juridische verschil tussen de instructieregel en een verwachting in beleid duiden?

Antwoord: De algemene beginselen van behoorlijk bestuur vragen dat gemeenten en waterschappen alle belangen die spelen onderzoeken en zich dus ook verdiepen in het provinciale beleid in het gebied. Een sterke beleidsuitspraak in een provinciale Omgevingsvisie kan dus al een flinke doorwerking hebben naar besluiten van gemeenten. Een instructieregel is een zwaarder juridisch instrument. Een instructieregel waar je als gemeente geen aandacht aan hebt besteed kan leiden tot vernietiging van het Omgevingsplan. Dat is niet evident zo als je bepaald beleid niet goed hebt beoordeeld; dan zitten er juridisch extra stappen in voordat het plan onrechtmatig kan worden bevonden.

Vraag kan een waterschap verantwoordelijk worden gehouden voor besluiten uit het verleden? Momenteel worden er bijvoorbeeld vergoedingen uitgekeerd voor gebouwschade in Zuid-Limburg, vanwege keuzes gemaakt ten behoeve van mijnbouw 50 tot 100 jaar geleden. Is zo iets ook te voorzien met betrekking tot veenoxidatie?

Antwoord: Dit is een ander soort problematiek. De maatschappij heeft een duidelijk profijt gehad van de winning van delfstoffen waar het in Zuid-Limburg over gaat. Daar rust ook het nadeel op een heel beperkte groep. Schade die ontstaat aan agrarische functies ontstaat heel langzaam, en daarbij hebben we ons uiterste best gedaan om die schade zo lang mogelijk uit te stellen. Dit is dus echt een ander vraagstuk dan de delfstoffenwinning. De risico's op nadeelcompensatie kunnen ook beperkt worden door de tijd te nemen en goed te schetsen voor de lange termijn wat het beleid wordt, zodat men zich daarop kan voorbereiden. Dit was bij de delfstoffenwinning niet het geval.

Vraag: Iemand van de provincie zei laatst: boeren op -40 is mogelijk en gebeurt al, dus waarom moeten we dan schade vergoeden voor boeren die nu nog op -60 zitten en naar -40 moeten. Is dat houdbaar?

Antwoord: Iemand die nu het bedrijf heeft ingericht op -60 heeft daadwerkelijk schade als het peil naar -40 gaat. Bij de beoordeling van nadeelcompensatie gaat men wel een aantal vragen af. Een daarvan is hoe groot de schade is. Als het wel mogelijk is om te boeren bij -40 dan is die schade misschien beperkt. Een andere vraag, minstens zo belangrijk, is in hoeverre de wijziging voorzienbaar was voor een bedrijf. Als je daar genoeg de tijd voor

geeft dan heeft het bedrijf geen schade want dan was er genoeg tijd om zich voor te bereiden.

Links:

- Presentatie en terugkijken STOWA-webinar Juridische instrumenten veenweide – 13 mei 2025: <https://www.stowa.nl/agenda/webinar-juridische-instrumenten-veenweide> [links worden nog op website geplaatst]
- Rapport Juridische mogelijkheden van waterschappen voor de aanpak van bodemdaling in veenweiden: <https://www.stowa.nl/publicaties/juridische-mogelijkheden-van-waterschappen-voor-de-aanpak-van-bodemdaling-veenweiden>
- Presentatie STOWA-Webinar 'Anders omgaan met natschade en droogteschade: een juridische verkenning' – 12 mei 2025: <https://www.stowa.nl/agenda/webinar-anders-omgaan-met-natschade-en-droogteschade-een-juridische-verkenning>
- Rapport 'Omgaan met natschade als gevolg van de bestrijding van droogte en verdroging': https://www.stowa.nl/sites/default/files/2025-05/STOWA-2025-17-omgaan-met-natschade_0.pdf